

ELŐFIZETÉSI ÁRA

EGÉSZ ÉVRE
FÉLEVRE12.— K.
6.— K.NEGYED ÉVRE
EGYES SZÁM3.— K.
—60 K.FŐSZERKESZTŐ
DR. BISCHITZ BÉLA
ÜGYVED.SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, IV., (BELVÁROS) MOLNÁR-UTCA 33.
TELEFON 108—00.
HIRDETÉSEK mm. SZÁMÍTÁSSAL DIJSZABÁS SZERINT.

Az arany kohászatának újabb fejlődése.

Irta: Altnéder Ferenc kohómérnök, Nagybánya.

V.

A cyanidlugzás módszereiben a fejlődés lassu, de folytonos. A cyanidlugzás első éveiben fölismer-tek már, hogy a finom iszapoknak a darás készle-tekkel együtt való lugzása a folyadékoknak a lug- zandó anyagon való keresztülhatolását megnehezíti s a lugzási eredményeket rontja. Mivel azonban első időben nem létezett eljárás, melynek segítségével a finom iszapokat értékesíteni tudták volna, a lugzó művek tervezői és vezetői főtörekvését képezte, hogy a daráskészletekkel együtt mentül több iszapot dol- gozzanak fel, másrészt, hogy az iszapképződést a törésnél a minimumra szorítsák le.

Az első célt az által igyekeztek elérni, hogy az iszapokat a darás készletekkel minél tökéletesebben keverték, a lugzáshoz alacsony kádakat használtak, a lugzókádakat légszivattyúval kötötték össze s a lugzás alatt álló készletet egyik kádból a másikba lapátolták át (double treatment). Az iszapképződés redukálása céljából mentül darásabbra igyekeztek az ércet törni s ott, hol a lugzómű nem egy, már fenn- álló zuzóműnek kiegészítő részét képezte, hanem egy egész új ércfeldolgozó mű lett építve, ha az érc ter- mészete megengedte, vagyis ha az arany kinyerése céljából amalgamálásra és súly szerint való szepa- rálásra nem volt szükség, — ott az érc törését szárason, hengerek között végezték. E törésnél az ércet mentül darásabbra igyekeztek törni s egyes helyeken, hol oxidált porozus érceket lugoztak, a lugzás alá vetett ércet csak mogyorónagyságúra törték.

A dekantálásnak és a szűrősajtolásnak az arany- ezüst tartalmu iszapok földolgozásánál való sikeres alkalmazása új irányt adott a lugzási módszerek fejlődésének, mert ezután a fősúlyt arra fektették, hogy az iszapokat a darás készletektől mentül töké- letesebben válasszák el s így mentül jobban lugo- zható terményeket nyerjenek. Modern telepet többé száraz zuzásra nem építenek s a darás törés helyett finomra törik a lugzandó ércet, mert a finomra tört anyag nemesfém-tartalma hamarabb oldódik bármily

oldószerben, mint a darásra tört anyag nemesfém- tartalma. E körülmény a törési módszerek és törő- gépek javítására vezetett s az érc törésének olcsób- bá tétele ismét maga után vonta a lugzandó ércek finomra való zuzásának terjedését.

Ujabb hatással volt a lugzási módszerek fejlő- désére a Pachuca kádaknak föltalálása.

Ugy a régi forgó karokkal ellátott kavaróké- szülékek használatánál, mint az iszapoknak centri- fugál szivattyuk által való kavarásánál a kavarás alatt álló iszap nem volt szabad, hogy homokos részeket tartalmazzon, még akkor sem, ha ez a homok aránylag finomra is volt dörzsölve. A gyorsan ülepedő homokrészecskék ugyanis a forgókaru agitátoroknál a kavarókészülékben minduntalan leüle- pedvén, nehezen voltak kavarhatók, s nemcsak hogy nagy erőfogyasztást okoztak, hanem a kavarókészü- lékek lapátjait is eltörték s egyéb üzemi zavarok- nak voltak okozól. A centrifugál szivattyukat pedig a finomszemű homok hamar elkoptatta. Ez ok folytár nemcsak a darás készleteknél volt szüksé- ges, hogy azok iszapot ne tartalmazzanak, hanem az iszapoknál is bajt okozott, ha azokban darás készlet, illetve finomszemű homok volt. A Pachuca agitató- rok segélyével a darás készleteket is könnyű moz- gásban tartani, minélfogva a dekantálással, vagy szűréssel földolgozandó iszapos készlet darás kész- letet, illetve finomszemű homokot is tartalmazhat. Mivel pedig a vacuumszűrést csak megkönnyíti az, hogy a szürendő iszap finomszemű homokot is tar- talmaz s e körülmény a modern szűrősajtóknál sem okoz nehézséget, ujabb időben mindinkább kezd tért hódítani az a gyakorlat, hegy a lugzandó ércet nagyon finomra (annyira, hogy majdnem az egész ércmennyiség átmegy egy 200 csokros szitán) őrlik s az egész készletet kavarás és szűrés útján dolgoz- zák föl. E módszer alkalmazása által a lugzás üze- me nagyon meg van egyszerűsítve, mivel nem kell kétféle munkamódot és kétféle berendezést alkal- mazni, miért is ez eljárás, az „all sliming process“ a legutóbbi időben nagy tért hódított.

Egy másik irányban is fejlődött ujabb időben a cyanidlugzás eljárása s e fejlődés az üzemnek automatikussá tételében állott. A darás készletek lugzásánál ugyan „maradt minden a régiben“, az iszapok lugzását azonban teljesen automatikusan végezhetjük. A dekantálásnál már régebben megpró-

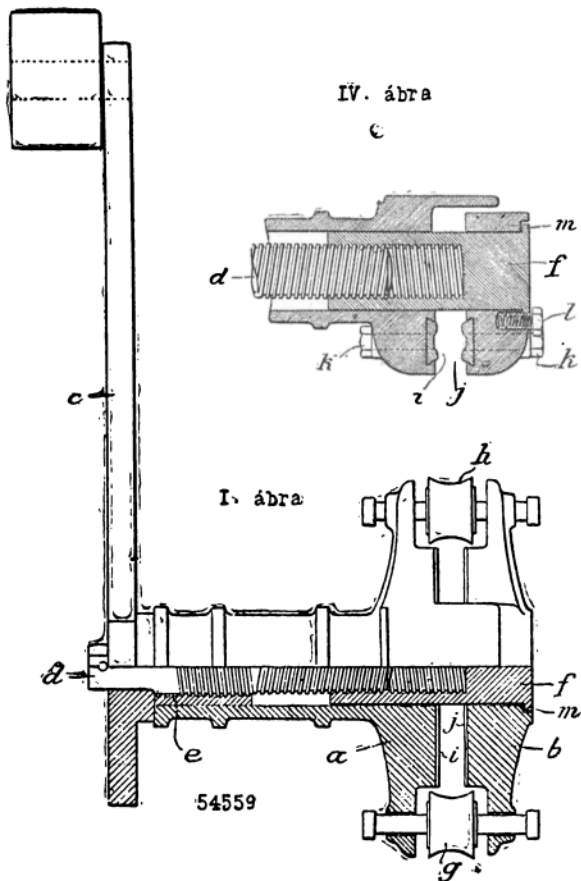
bálták az üzemet automatikusan vezetni, de az uttörő Denny testvérek nem értek el oly sikert, hogy példájuk általános követésre talált volna. Az iszapok kavarást könnyű automatikusan végezni, nem kell hozzá más, mint hogy a különböző kavarárkészülékeket egymással szerieszbe kapcsoljuk, vagyis úgy, hogy az egyik kavarárkészülékben bizonyos ideig kezelt iszap egy másik kavarárkészülékbe legyen vezetve s innen a harmadikba stb., mindaddig, míg az arany oldása, be nincs fejezve. A iszapok szűrése azonban az első modern szűrőkészülékekénél, mint p. o. a Moore és Butters szűrőkénél, nemkülönböztetve úgy a régi Dehne-féle, mint a modern Merril- és Kelly-féle szűrősajtóknál nem végezhető automatikusan, a Ridgway szűrőkészülékje, valamint Oliver szűrő és annak utánezatai teljesen automatikus üzemet engednek meg.

(Folytatjuk.)

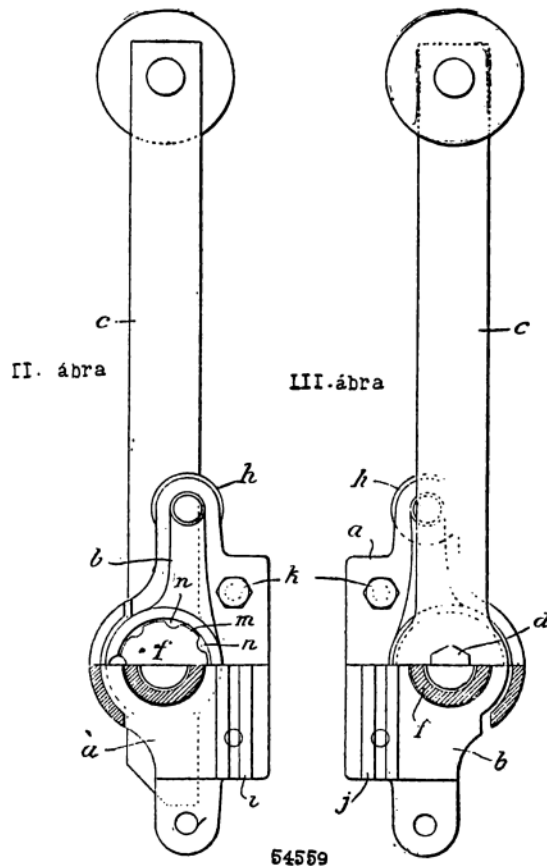
Csillekapcsoló.

Az új berendezés tárgya kapcsolókészülék, melynek segítségével a csillék a vontatókötélhez kapcsolhatók és onnan lekapcsolhatók. A berendezés célja lehető egyszerű szerkezet mellett a kapcsolót különböző vastagságu kötelekhez beállíthatóvá tenni, valamint a szorítópfák kikopása után könnyű és gyors utánállítást lehetővé tenni.

A csatolt rajzon az új kapcsoló egy példaképeni kivitelű alakja van feltüntetve. Az

1. ábra a kapcsoló alaprajza felerészben vízszintes metszete, a

2. ábra az 1. ábra jobb- és a

3. ábra baloldaláról tekintett homloknézete, részben keresztmetszete, míg a

4. ábra a kapcsoló egy részének függőleges hossz-metszete. A kapcsoló ismert módon egy helytálló (a) és egy ehez képest mozgatható (b) részből áll. Az (a) rész a csilléhez szilárdan van erősítve, míg a (b) rész a (c) kezelőemelő megfelelő mozgatása által a kötélt megszorítása céljából az (a) részhez közelíthető, a lazítás céljából pedig attól távolítható. E célra a találmány értelmében a (c) emelővel egy (d) csavar van összekötve; mely egy jobb- és egy balmenetű, résszel bír. Az egyik rész egy, az (a) kapcsolórészen szilárdan megerősített (e) csavaranyában, a másik rész pedig egy, a (b) mozgó kapcsolórészen elrendezett, illetve abban rögzített (f) csavaranyában mozog. Ezen elrendezés következtében a (d) csavar, illetve a (c) emelő megfelelő elfogatása által az (f) anyá és a vele összekötött (b) kapcsolórész az (a) részhez közelíthető és az ellenkező irányú forgatás által attól távolítható. Azon célból, hogy a (c) emelőt csak bizonyos szögelfordulással lehessen működtetni, célszerű a (d) csavart és (e, f) anyákat nagy emelkedésű menetekkel, pl. kettős menetekkel ellátni. A (d) csavarnak nem kell okvetlenül két ellenkező irányú menettel bírnia, lehet csak egy menetet is alkalmazni és ennek megfelelően még nagyobb emelkedésű menetet alkalmazni. Ezen kivételnél a csavarorsó pl. az (a) kapcsolórészen forgathatóan, de eltolhatatlanul van ágyazva és az anyamenet csak az (f) anyában van képezve. A kapcsoló akként is szerkeszthető, hogy a (c) kezelőemelő nem a csavarorsót, hanem a csavaranyát forgatja és a csavarorsó helytállóan van elrendezve. Az (a) és (b) kapcsolórészek között a kötélt vezetésére szolgáló (g, h) gör-

gök vannak ágyazva, melyek között az (i, j) szorító-pofák vannak elrendezve; utóbbiak az (a) és (b) kapcsolórészekbe fecskefark keresztmetszetű horonyba vannak beeresztve és (k) csavarok által vannak rögzítve.

Hogy a kapcsolót különféle vastagságu vonóköttelekhez beállíthassuk, illetve hogy, ha a szorító-pofák kikoptak, a kapcsolórészek utánállíthatók legyenek, az (f) csavaranya a (b) kapcsolórészben forgathatóan vagy ágyazva és elforgatás ellen egy, a (b) részbe csavarható (l) csavar által van biztosítva, mely csavar orsója az (f) anya (m) peremén kiképezett (n) mélyedésekbe kapaszkodik és ezáltal az (f) anya elforgását meggátolja. Az utánállítás céljából tehát csak az (l) csavart kell kicsavarni és az (l) anyát akként forgatni, hogy a két (i, j) pofa egymáshoz közelíttessék, mire az (l) csavart ismét becsavarjuk úgy, hogy az egy másik (n) kivágásba kapaszkodjék.

Okleveles gépészmérnök,

aki 3 havi

mélyfurási gyakorlattal

bir, állást keres, amelyet azonnal elfoglal.
Cím a kiadóhivatalban. (871/30)

HAZAI HÍREK.

Baleset biztosítás. Kapjuk a következő sorokat:

Törvényben megállapított, tehát tudvalevő dolog, hogy az „Országos Munkáshetegségélyző és Balesetbiztosító Pénztár“ az iparcsoportok üzemeinél és veszélyességi osztályát maga határozza meg, erről az egyes érdekelteket tudósítja és ezek az osztályozás ellen 15 napon belül felebezéssel élhetnek.

A fizetési teljesítmény nagyságáról az egyes érdekeltek utólag értesíttetnek, mert e szám év-ről-évre váltakozik.

A törvény intézkedése legsúlyosabban nehezkezik a bányaiparra, mert ez a legmagasabb „0“ veszélyességi osztály legmagasabb arányszámába „100“ soroztatott. Ez osztályozás ellen jogos kifogásaink vannak, mert az említett fokozatba való besorozás csak valamelyes téves megfigyelés folyamán a következménye ama körülménynek, hogy a bányaszakmában nem akadt ember, ki a kompetens közegeket tévedésükre figyelmeztette volna.

A bányaiipari munkálkodás ugyanis távolról sem oly veszélyes, hogy az az „0“ csoport és itt a „100“ arányszám alkalmazását indokoltá tenné, mert ez iparágnál sokkalta veszélyesebb a malmi, építkezési, szeszgyári és száz más ipar, melyek mindegyike azonban olcsóbb kivetés alanyai. A kérdés e részére alkalmilag még visszatérünk. Itt nagybányáink figyelmét főleg ama körülményre óhajtjuk terelni, hogy az osztályozás és arányszámozás „számszerű“ kivetése ama okból következik be utólag, mert a tényleg kifizetett baleseti díjak magassága csak utólag, minden év végén, határozható meg. Eme összeg tehát osztályozás és arányszám mérve szerint lesz az egyes iparosokra repertírozva.

Már most minden eltérést, pótfizetést, a bányaiipar érez meg legjobban, mert osztályozás és arányszám itt a legmagasabb, indokolatlanul legmagasabb.

Ad rem: A gyakorlat a faiparnál a következő észleletre vezetett. Magyarországon különféle, nagyobbára lengyel (galíciai) eredetű vállalkozók telepednek le, hogy itt a belföldön egy vállalkozásuk befejezzék. A munkát 6—8—10 hónapig tart, ennek befejezte után Galiciába visszamennek. E „mágnások“ munkálkodásuk idején a baleset ellen biztosítandókat annak rendje és módja szerint bejelentik ugyan, de a fizetést nem teljesítik. Hatóságaink itt tehetetlenek, mert mielőtt az esedékesség behajtása iránt gondoskodhatnának ez urak, a határon már rég túl vannak. A járulékoknak Ausztriában való behajtása pedig ezer és egy okból lehetetlen. Lehetetlen már azért is, mert az említett vállalkozók nagyobbára oly apró existenciák, hogy ezeken 100 korona behajtása legalább is 200 korona költséggel járna, de lehetetlen az osztrák hatóságok magatartása miatt is. Repressáliákat keresni kell, mert hogy egy példával éljek, az 1911. év baleseti pótdíjáról 12 millió korona. És ezen egymillió hétszáz-ezer korona 90 mond kilencven százalékát a faipar idézte elő.

Már most tekintettel a körülményre, hogy a legnagyobb kirovának a bányaiipar van alávetve, természetes, hogy a legnagyobb pótdíj is a bányaiparra nehezkezik, amiről ma-holnap a repertírozásnál meggyőződünk. Nem látom be, hogy egy igaztalan kivetés súlyát miért neheztse még egy jogtalan pótdíj. E bajon segíteni kell. Erre elsősorban hivatott a Salgótarjáni Kőszénbánya R.-T. nagyérdemű elnöke. (U. M.)

Uj kohótelep. Értesülésünk szerint a Nagybánya melletti, misztbányai „Kisasszonybányában“ feltárt rézérczek feldolgozása céljából, a bánya részvényesei egy modern kohótelepet szándékoznak létesíteni.

THEODOLITOK

nivellálók, felállító készülékek,
tájélok, mintaszerű, precíziós
kivitelen mint különlegesség
gyártása.

(B/2268/702/685/41)

MAX HILDEBRAND

azelőtt August Lingke & Co.

FREIBERG, Sachsen 47.

Alapított 1791.

Magyarországi képviselő:

CONRAD ÉS TÁRSA

Budapest, VI., Teréz-körút 15.

A nagytétényi óngyár kibővítése. Lossinszky Imre budapesti mérnök körülbelül másfél évvel ezelőtt Nagytétényben Magyar Önművek elnevezés alatt létesített gyártelepét reorganizálta és két nagyobb szabású modern olvasztókemencével kibővítette.

Bányatársgyűlés. A Szent Ferenc és Mózes verespataki bányatársulat 1912. évi augusztus 20-án délelőtt 10 órakor az abrudbányai kir. bányabiztosságnál igazgató választás céljából társgyűlést tart.

A földgáz és a mélyfuró cégek. Felkérteünk a következő sorok közlésére: A magas kormány földgázra való furásokkal Erdélyben három céget bízott meg. A *Kontinentale* mélyfurótársaságot, *Traulz és Társa* mélyfuró és motorépítő betéti társaságot és *Fauck Albert és Társa* céget. Ezen 3 cég közül csupán a *Kontinentale* mélyfurótársaság végzett eddig Erdélyben gázfurásokat és ugyanezen cég az, amely a ma már világhírű kissármási földgázfurást — mely naponként körülbelül egy millió m³ földgázt szolgáltat, — tárta fel és zárta el. Ugy a *Traulz és Társa*, valamint a *Fauck Albert és Társa cégek* eddig még Erdélyben földgáz furásokat nem végeztek, így tehát az összes különleges berendezéseket és gépeket előbb a furóhelyekre kellett szállítaniok és tekintettel arra, hogy a furóhelyek a legközelebbi vasútállomástól 30—40 kilométernyi távolságban fekszenek és, hogy azon erdélyi helységekben, amelyekben a furások kivitelre kerülnek, sem megfelelő szállító eszközök, — melyek nehéz tárgyak, gépalkatrészek, stb. szállításra alkalmasak volnának — sem pedig a szükséges legkezdetleesebb technikai segédeszközök sem kaphatók, természetesen nem is voltak képesek a furásokkal máról-holnapra elkészülni. Annál kevésbé nem, mivel mint már említettem, gázfurásokhoz speciális berendezések (mint vastagfalú furócsövek és elzáró készülékek, stb.) szükségesek, melyeket előbb gyártani kell és amelyeknek elkészítése az összes vasipari üzemek rendkívüli elfoglalásága következtében nem történhetett olyan rövid idő alatt, mint rendes körülmények között. A *Kontinentale* mélyfurótársaság jelenleg 2 berendezéssel fur Kissármáson. Az egyik furóhelyen máris körülbelül 100 méter mélységnél gázra akadt és ezen furiyuknak — mely még előreláthatólag tovább lesz mélyítve — gáztermelése naponként 25,000 m³. Az említett cég második berendezése csak néhány hete van üzemben, de valószínűleg rövid időn belül már gázvezető réteget fog elérni. Ezenkívül végzett eddig 2 furást a kolozsvári kir. magyar kutatóhivatal, Kissármáson és pedig az egyik furást egy *Fauck*-féle Express furódaruval, amely körülbelül 70 méter mélységűnél naponként 35,000 m³ gázt termel, a másikat pedig egy *Traulz és Társa* féle „Rapid“ furóberendezéssel, mely 80 méter mélységnél naponként 75,000 m³ gáztermeléssel jutott eredményre. Ezen szállíthatóan szerkesztett furóberendezés Schembertre (Medgyes mellett) szállítottatott,

ahol a legközelebbi furást megkezdték. A *Traulz és Társa* cég jelenleg Mezősámsodon 2 berendezéssel dolgozik. Ezeknek egyike mult hó 18-án lett üzembe helyezve, a furiyukban gázmomok már is erősen észlelhetők. A második berendezést is felszerelték már s üzembe helyezték. Az első berendezés üzembe helyezése azért huzódott annyira el, mert a felső gázréteg tömítését egy kis aknával tervezték elvégezni, amelybe a vezetősövek bebetonozandók lettek volna. Azonban az akna lemélyítésénél körülbelül 7 méter mélységben erősen omlós, puha, agyagszerű rétegre akadtak, amely az aknafalat a leggondosabb falazás dacára is ismételten benyomta, úgy hogy végre is le kellett azon próbákról mondani, hogy a lemélyítést egy kis akna segítségével elvégezhető és csak ekkor fogtak hozzá egy nagyobb átmérőjű akna készítéséhez. *Fauck Albert és Társa* cég 2 berendezéssel Kissármáson és másik kettővel Bázna közelében fog furni, ezek szintén szerelés alatt állnak. A minisztérium bányahivatalának az a szemrehányása tehát, hogy a magánvállalatok nem elég gyorsan dolgoznak nem jogosult, ha tekintetbe vesszük, hogy a magáncégeknek ezen különleges furásokra előbb be kellett rendezkedniök és nem kezdhették a furásokat, mint a kolozsvári kir. magyar kutatóbányahivatal előrekészített berendezésekkel és készülékekkel, amivel azonban ezen szerfölött munkásszerető és agilis hivatal érdemeit semmi tekintetben sem akarnám csökkenteni.

Bányászok győzelme. Mult vasárnap mérkőzött az ország két legjobb vidéki labdarugó csapata; a Tatabányai Sport-Club került össze a kolozsvári Kereskedelmi Akadémiai Sportklub football csapatával. A két csapat győnyörű játékot produkált, Tatabánya meglepő technikával és rutinos összjátékával, oly goal-arányt vívott ki, amely megsemmisítő fölényt jelent. Az első félidőben Tatabánya négy goallal vezetett s ezt a második félidőben kilencre növelte, amely ellen Kolozsvár a második félidő vége felé lőtt egy goalt, úgyhogy Tatabánya 9:1 arányban győzött.

Az izgalmas mérkőzésen jelen volt Tatabánya egész intelligenciája, számos iparos és munkás; a népligeti pálya ritkán látott együtt ily szépszámú közönséget, úgy hogy a Magyar Labdarugó Szövetség nagy kiadásai mellett is haszonra dolgozott. Legközelebb a Ferencvárosi Footballklub mérkőzik méltó ellenfelével: Tatabányával. A győzők a *legjobb vidéki csapat* címet és 11 aranyérmeket kaptak.

A lámpási bányák bérelte. Harmadik éve már, hogy az addig parlagon hevert, Pécs városának tulajdonát képező lámpási bányák Mátyás és István tárnái jövedelmet hoznak a városnak. Kornis Károly gróf bérelte a bányákat, Pécs városára oly kedvező szerződéssel, mely minimálisan évi 10,000 korona bérjövédelmet biztosít a városnak, de az elmúlt két évben a termelés kielégítő volta következtében meghozta a 16,000 koronát, mely jövedelem emelkedik, mihelyt az évi 100,000 métermázsa termelését meghaladja a bánya, melynek művelését Kornis Károly

**Festékek
és lakkok**

megbízható, szolid és olcsó beszerzési forrása
K RAYER E. és T ARSA BUDAPEST festék-, kence-
és lakkgyára :::
= Főraktár és iroda: =
V., Váci-ut 34.
„Kraye festékudvar“
Cs. és kir. udvari szállító. Ő cs. és kir. Fensége, Jó-
zsef főherceg udv. szállítója. A m. királyi államvasutak,
állami, gép- és vasgyárak, az összes waggonygyárak,
Budapest főváros szállítói.
(B/2139/746/52/II)

gróf a Dunántuli bányavállalatok cégre bizta. Ez a társaság már régebben törekszik arra, hogy a bérleti szerződés reá átruháztassék, a mi szabályozná a viszonyt a névleges bérlő és város között és mivel ezen átruházást mostanában megsürgette, a polgármester és gazdasági tanácsosnak a városi főügyész-szel folytatott szóbeli és írásbeli tárgyalások folyamánként bizonyos, a városra kedvező megállapodások létesültek, melyeket ma délelőtt megtartott ülésén ismertetett a tanács az egybehívott értekezleten.

Nendtvich Andor polgármester röviden ismertette az előzményeket, milyen kikötéseket tett azon esetre, ha az átruházásba beleegyeznék a közgyűlés és ezeknek ismertetése előtt

Muttnyánszky Bélaelsősorban is elvi döntést kívánt arra nézve, hajlandó-e a város egyáltalában a szerződést átruházni, mert néki ma is ugyanaz a nézete ezen kérdéstről, mint akkor, amikor a város a bányát bérbeadta, t. i. hogy a város vegye házi kezelésbe ezen bányáját, melynek termékeire most nagyobb szüksége van, mint akkor volt. A lámpási szénbánya ma még nem hoz jövedelmet a bérletet gyakorló részvénytársaságnak, melynek azon reménye, hogy a környéken nagyobb bányavállalatokat fog megszerezhetni, és ezeket együttesen adminisztrálva fog megfelelő anyagi eredményt elérhetni, nem teljesült. Nádasd, Rácpetre, Pécsvarad, Czíki vidékén keresett új szénterületeket, de nem talált. Így csakis a lámpási bányát művelheti, ami nem üzlet ezen társaság részére, mely bizonyos, hogy nagyobb nehézség nélkül lemondana a várossal kötött, 30 évig érvényes szerződéséről. Ezen kedvező helyzetet kellene most a városnak fölhasználni, hogy jóvátegye ezen mulasztását is: amint jóvátette a villamostelep városítása tekintetében elkövetett hibát. Annyit láthattunk, hogy a bánya üzeméhez nem kell oly nagy üzemtőke, mint azt a városi kezelés elkezdői hitték és most, hogy a villamos telep és villamos vasut a város tulajdonát fogja képezni, utóbbinak rentabilitását egyedül az is biztosíthatná, ha a városba szállítaná azt a 300.000 métermázsa szenet, melyet ezen bányából évenként termelhetne és ipari üzemait saját bányájából legelőnyösebben láthatná el a szükséges szénrel. A városra mindenképen kedvező helyzetet teremtene ezen bánya házi üzemé, melynek csakis bányamérnökre lenne szüksége. A tárgyalás későbbi folyamán is ragaszkodott Muttnyánszky Béla ezen fölfogásához, melyet azonban

elnöklő polgármester osztani nem tudott. Ugy véli, kellőleg beigazolta, hogy barátja a közüzemeknek, de csakis addig, amíg azoknak a városra való rentabilitása kétséget se szenved. A város ilyen

kisebb bányüzem részére nem rendelkezik a szükséges szakképzett erővel, kellő tájékozottsággal, hogy a házi kezelést ajánlani merné, és nem is vehetné föl a versenyt az itt 7 millió métermázsa szenet termelő dunagőzhajózási társulattal. Hogy ezen vállalkozás még a kellő szakerőkkel rendelkező bányatársulatrasé rentabilis, mutatja épen Muttnyánszky Béla kijelentése, hogy a társulat szívesen mondana le a bérleti szerződéséről, mely azonban a városnak is, polgárságnak is, elég kedvezményt biztosít.

Makay István ezután ismertette a társulattal történt megállapodásokat, melyek közül a legfontosabb, hogy az hajlandó a r. t. igazgatóságát Pécsre helyezni, alaptőkéjét 200-ról 350.000 koronára fölemelni, alapszabályaiban megállapítani, hogy az István és Mátyásbányák üzemeltetésére alakult. Ismertette azután azon kívánságokat, melyeket a társulat már nem teljesíthetett. Beható vita indult meg, melynek folyamán Nick Alajos dr. tisztí főügyész egyáltalán illetéktelennek mondotta e bizottságot, hogy az esetleges házi kezelés kérdését vitassa, mivel erre előzőleg a közgyűléstől kellett volna fölhatalmazást kapnia, most csakis arra nézve mondhat e bizottság véleményt, az ismertetett kikötések mellett javasolja-e a közgyűlésnek a bérleti szerződés átruházását. Telegdi Kálmán, Hamerli Imre és Lenkei Lajos bizottsági tagok szóltak még a kérdéshez, de az idő rövid volt már határozathozatalára, amiért a bizottságot újból kell majd egybehívni, hogy végleges véleményt mondjon magáról a szerződés átruházásáról és addig megfontolás tárgyává teheti a tanács is, komolyan foglalkozzék-e a házi kezelés fölvetett eszméjével, mely épen a kisebb üzemű szénbányánál jár legnagyobb rizikóval.

A „Dinamit Nobel“ gyár pozsonyi telepét egy a robbantó szerekhez szükséges villamos gyújtókat gyártó üzemmel szándékozik kibővíteni. Itt említjük fel, hogy a gyár ezenkívül egy új biztonsági robbantószér gyártását is megkezdte.

Drágnál a szén. A prágai szénnagykereskedők már jóelőre megkezdtek a széndrágító manővert; a két legnagyobb cseh vállalat: a prágai vasipartársaság és az angol-cseh társaság métermázsnként 14—16 fillérral emelte a magánfogyasztásra szánt szén árát. Egyben elhatározta, hogy az ipari célokra szánt szén árát 40 százalékkal emeli.

Az erdélyi gázfurások. Mály Sándor miniszteri tanácsos, a magyar bányászat főnöke, báró Perényi főispán, Picker Frigyes bányaispán, Böck Hugó főbányatanácsos, Bárdosi és Remenyik főbányatanácsosok és Böhm mérnök kíséretében a minap megtekintette az erdélyi gázfurásokat. Az eddigi furások igazolták, hogy az erdélyi medence óriási gázmennyiséget rejt méhében és hogy például

MŰSZAKI és GÉPIPARI RÉSZVÉNYTÁRS. Budapest, V., Alkotmány-utca 25.

**∴ Szivattyúk minden célra. Tűzoltó fecskendők. ∴
Műszaki cikkek: gummi- és asbest-árúk minden célra.
Kenőolajok, tisztítógyapot, gépsziják. Robbanásmentes acetylen bányalámpák.**

Telefon 153-11.
168-00.

(B/3146/731/52)

MOTOROK.

Kissármáson a gázvezető vonulat oly szélességben gázvezető, mint talán sehol a világon. Eddig öt furást mélyítették le, amelyek aránylag igen kis mélységből óriási mennyiségű gázt szolgáltatnak. Jelenleg tizenkét furás vár a megindulásra. Mály miniszteri tanácsos Sármáson kívül megtekintette a sámsondi területet, ahol Müller, a Trautzl-cég igazgatója fogadta, továbbá bejárta a magyarsárosi és báznai gázterületet is. Sámsondon és Báznán a furások, amelyek még alig néhány méter mélységűek, máris bőséges gázt állapítottak meg. A vállalati furások lassu előre haladása miatt ma még a sármási gázmező a fénypont. A nagyrészt még lezárt gázkutakból megnyitásuk alkalmával fülsiketítő zajjal tör elő a földgáz és a vidéknek egészen amerikai színezete van.

Agyonuzta a csille. Rozsnyói tudósítónk jelenti: A Rozsnyó melletti Sajóházán a bernárdi bányában Bergina Antal bányamunkás egy csille alá került s oly súlyos sérüléseket szenvedett, hogy azonnal meghalt. A vizsgálat folyik.

Az 1912-iki Általános Bányakongresszus Wien-ben. A bányakongresszus már megismertetett programja figyelemreméltóan bővült, amennyiben — mint hírlik — a kongresszus résztvevőinek fogadtatását a kormány tervezi.

Felmerült kételyek eloszlatására a bizottság kijelenti, hogy néhány meghívott hivatalos vendégen kívül a bányászati kongresszusra külön meghívók ki nem bocsájtának. A szakegyesületek által a szaklapokban közzétett ama felhívás, hogy a kül- és belöld bányászati és kohászati érdekeltek nejeikkel szíves és minél nagyobb számban való megjelenésre felkértek, a külön meghívást pótolják. A részvételi bejelentések, Wien, I., Nibelungerstrasse 13. sz. alá, az Általános bányászati kongresszus bizottságához intézendők.

Urak részére 15 K, az őket kísérő hölgyek 10 K-ban állapított meg a részvételi díj, mely a jelentkezéssel egyidejűleg küldendő a bizottsághoz.

A kongresszuson résztvevő urak Schaefer János akadémiai szobrász által készült plagnett emlékből részesülnek. A bronzban öntött és márványra erősített plagnett a bányászat motívumát művészi módon kifejezésre juttatja. Oly szaktársak számára, melyek meg nem jelenhetnek, a bizottság ezen plagnettek beszerezhetőségéről gondoskodik s a résztvevők számára szükségrendőnkön kívül feleszámba is készített azokat. Ezen példányok önköltségbeni árban (darabonként cca 10 K) beszerezhetők. Tekintettel, hogy a plagnettek a művészet barátainak élénk érdeklődését kelti majd fel, ajánlatos a bizottságnál mielőbbi előjegyzést fogantatosítani.

Nay és Róna budapesti cég, modernül berendezett és látványosságban bő iroda- és üzlethelyiségeit V., Alkotmány-utca 4. sz. alá helyezte át.

Az állami vasművek oxigéngyára. Az állami vasművek igazgatósága a folyton nehezebbé

való oxigénbeszerzés gondjainak leküzdésére Zólyombrezón egy oxigéngyár felállítását tervezi, amelyben nemcsak a saját szükséglete fedezésére szolgáló mintegy 50.000 köbméter oxigénmennyiséget, de ezenfelül is fognak termelni, egyrészt, hogy az oxigén-kereslet fedezhetőségét megkönnyítsék és másrészt mert a pontos műszaki számítások arra utalnak, hogy egy ilyen gyáralapítás csakis minimális 200.000 köbméter termelés mellett fizeti ki jól magát.

Ujabb földgáztűz Kissármáson. Szerdára forduló éjjel a sármási gázmezőn egy új furrásnál meggyult a földgáz. Az esetről hajnalban értesítették a kolozsvári kutató kirendeltséget, amelynek részéről Böhm Ferenc kirendeltségi vezető Szádeczky Gyula egyetemi tanár geológussal automobilon sietett ki Sármásra. Böhm főmérnök déli egy óraker érkezett vissza Sármásról s Vikol Kálmán helyettes polgármestertől tűzoltófecskendőt kért, a polgármester helyettes azonban csupán egy kézi-fecskendőt bocsáthatott rendelkezésre, mert a várost nem lehet fecskendők nélkül hagyni. A gáz kigyulladásáról Böhm Ferenc a következőleg nyilatkozott:

— Az egyik új kutat a Tuman-féle német magánvállalat furatja. Már régebben bőven találtak gázt, amely az éjjel, — eddig nem tudni mi okból, — kigyuladt s tíz méternyi magas oszlopban ég, de a gázmezőre nem terjedt ki. Ez a tűz nem olyan nagy dolog, mint a multkori volt. Előításhoz egy szivattyus fecskeendőre van szükségünk s azt már megkaptuk.

A 13-as számú új gázkut a multkori nagy robbanás színhelyétől keletre, mintegy kétszáz méternyre fekszik. A kut furását július 3-án kezdte meg a Tuman-vállalat. Négy-öt nappal ezelőtt már bőven tört fel a gáz a furólyukból. Hétfőn száznyolc méternyre haladtak a furással s ekkor már naponként hetvenezer köbméter gáz ömlött belőle. A furást ezzel be is fejezték. Az éj folyamán éppen a csövet huzták ki s az utolsó cső eltávolítása előtt a furómester rövid munkaszünetet rendelt el. Ebben a pillanatban tíz méternyi magasságra hatalmas lángoszlop csapott fel. A kut felett épült huszonöt méteres deszkatorony egyik emeletén négy munkás állott, akik legráltak a toronyról. A munkások kezeit a láng megégette s az ugrás következtében ficamodásokat is szenvedtek. A munkásoknak az első segélyt dr. Erdődy Endre körorvos nyújtotta, aki sebeiket be is kötözte. Az egyik munkás csak jelentéktelen sebeket szenvedett, a másik három, névszerint Szász István, Grizbei Ferenc és Turkovác Sándor súlyos, de nem életveszélyes sebeket szenvedett. Kolozsvárról vasuton szerdán este indítottak utnak négy tűzoltóval egy fecskendőt. A tüzet nem öntö-

SZIVATTYUKAT és

GARVENSWERKE

MÉRLEGEKET

WIEN, II., HANDELSQUAI 130.

gyárt mint különlegességet és legnagyobb raktárt tart épület- és diaphragma-szivattyukban

(B/96/714/4)

ARJEGYZÉK INGYEN ÉS BÉRMENTVE.

zessel fogják eloltani, hanem a szivattyu légnomás fogják elfojtani. A tűz helyszínére kiszállott Veszprémy Ferenc, nagysármási főszolgabíró, aki megállapította, hogy az egyik megsebesült munkás, Grizbei Ferenc pipára akart gyújtani, noha a munkások szigoruan kivannak oktatva arra, hogy még gyulékony anyagot se hordjanak magukkal. Amint Grizbai a gyufát meggyújtotta, a gáz azonnal lángralobbant. A vállalat kára nagy, mert az egész furókészülék tönkrement. Az épület pár pillanat alatt hamuvá égett össze. Böhm Ferenc főmérnök szerint a kár mintegy százezer korona. A tűz továbbterjedésétől nem kell tartani és remélik, hogy három-négy nap alatt el lehet fojtani a veszedelmet. A kincstárnak semmiféle kára nincsen.

Csődület a Rákóczi-uton. Rendőrség tartja fenn tegnap óta a közlekedés szabad lefolyását a Rákóczi-ut 60. számú ház előtt. Csupán a rendőrközegek erélyes közbelépésének köszönhető, hogy a villamosok és kocsik nagynehezen bár, de mégis tovább haladhatnak azon iszonyu emberáradattól, mely akaratlanul e lepi a Rákóczi-ut 60-ik szám előtti uttestet, járdát és kapubejáratot. Ha végre valaki a nagy tolongás közepette mégis a 60. szám előtti kirakat elé jut, az emberi kéz, az emberi munka remekait látja maga előtt, mely Sternberg Armin és Testvére és cs. és kir. udvari hangszergyáros cég ujonnan megnyitott üzletberendezését és kirakatait jelképezik. Valóban látványosság számba mennek a pompásan csillogó üzletben és kirakatban kiállított hangszerek, melyek egy méltán kiérdemelt világhírű cég harmincéves munkálkodásának gyümölcsei. Igazán érdemesek a megtekintésre, mert ezen fény és pompában uszó ujonnan megnyitott hangszerek és a Sternberg-cég évtizedeken folytatott fáradhatatlan munkássága, mindmegannyi mértékjelzői annak a dicsőségnek, melyet ezen öfelsége kétizbeni személyes látogatásával kitüntetett, bizalmatkeltség cég a magyar hangszeriparnak szerzett. Mindenkinék saját érdeke, hogy az új hangszerházat megtekintse.

Deville olyan ipari eljárást fedezett fel, mely lehetővé teszi a fém iparszerű előállítását.

Azóta nagyot haladt az alumíniumipar. 1886-ban még csak 16.380 kg.-ot termeltek, azóta azonban ugrásszerűen emelkedett a produkált fém mennyisége. 1890-ben már 175.38 kg., 1894-ben 1,240.372 kg., 1897-ben 3,394.400 kg., 1899-ben 6,048.381 kg., 1903-ban 8,200.000 kg. 1905-ben 11,500.000 kg., 1907-ben 19,800.000 kg., 1909-ben 24,200.000 kg., 1910-ben 34.000.000 kg.-ot termeltek.

Látjuk tehát, hogy 17 év alatt az alumínium termelése nem egészen 1 millió kg.-ról 34 millió kg.-ra szökött. Ezeket az adatokat a Frankfurt a/Mainban székelő Metallgesellschaft tette közzé, megjegyezvén, hogy 1901 óta a gyárak nem nyújtanak többé felvilágosítást termelésükről s így ezek az adatok csupán becslésen alapulnak.

1910-ben az alumíniumtermelő országok sorában az Északamerikai Egyesült-Államok és Kanada állnak első helyen, kb. 11.000 t-val, utánok Franciaország következik 9.500 t-val, majd Magyarország és Ausztria, Németország és a Svájc összesen 7.000 t-val, Anglia 5.000 t-val, végre Olaszország és norvégia összesen 1.500 t-val,

A fogyasztásra nézve a következő szám adatok nyújtanak felvilágosítást. Fogyasztásra került:

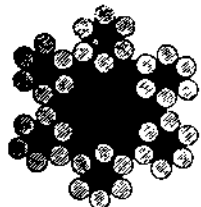
	1901-ben	1910-ben.
az Északamerikai Unióban.	3.200 t	11.000 t
Franciaországban	900	5.400
Angliában	600	2.700
Olaszországban	—	900
Németországban, Magyarországon és Ausztriában, Svájcban		
Oroszországban és egyéb országokban	2.800 „	13.500 „
Összesen	7.500 t	33.500 t

Németország sokkal több alumíniumot importál mint exportál; 1910-ben az import mennyisége 9.892 t volt az 1901. évi 1.090 t-val szemben, míg a kivitel nem haladta meg a 616 t-t (1901: 282 t), Franciaországban épen elenkezőleg, a kivitel jóval felülmúlja a bevittet s míg utóbbi 1901-ben 11 t-t, 1910-ben pedig 47 t-t ért el, az export ugyanezen idő alatt 306 t-ról 4.163 t-ra emelkedett. 1908-ban Franciaországból összesen csak 1.332 t-t vittek ki, míg 1909-ben ez a kivitel hirtelen 4.425 t-ra szökött. Svájc — akár csak

KÜLFÖLDI HIREK.

Két világrész petroleumvállalata. Londonban nemrégben egyesült „Oilfields Finance Corporation Ltd.“ név alatt hét angol-román petroleumvállalat 1,750.000 font tőkével egy vállalatú és most azt jelentik, hogy ez a Finance Corporation fuzió céljából a General Oil and Financial Corporation nevű vállalattal tárgyal, melynek nagy petroleumforrásai vannak Mexikóban, Trinidad szigetén és az oroszországi Keres vidékén.

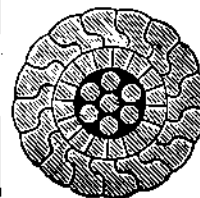
A világ alumínium termelése és fém fogyasztása. Az alumínium ipar feldolgozása még igen rövid multra tekint vissza, amennyiben 1855-ben történt, hogy egy francia vegyész Henri Sainte-Claire

Felten és Guilleaume

kábel-, sodrony- és sodronykötél-gyár
részvénytársaság

Budapest, V., Vízafogó 1460. szám.

Ólomkábelek. Villamvilágítási vezetékek. Sodronykötelek.

Elektrolitikus vörösrézhuvalok, okonitvezetékek, szerelvények stb.

(B/2095/869/24.)

Franciaország — nagy mennyiségű alumíniumot exportál. A kivitel 1901-ben 504 t-t, 1908-ban pedig már 722 t-t ért el, 1909-ben 1.652 t, 1910-ben pedig 3.649 t volt. Ebben az utolsó évben össze-vissza csak 71 t-t importáltak.

Az alumínium nem található izolált állapotban a talajban, hanem ugyszólván mindenütt fellelhető. Legnagyobb mennyiségben a bauxit tartalmazván e fémét. Az alumínium kiaknázásában ilyenformán rendkívül fontos szerep jutott a műszaki eljárásnak s különösen az elektrolyt-eljárásnak köszönhető, hogy e fém iparilag egyáltalában felhasználható. Az áralakulás hanyatló irányzata legjobban illusztrálja, hogy a tudományos eljárásnak mekkora szerep juthat valamely termék szélesebb körű alkalmazásánál.

1855-ben egy kg. alumínium 1.000 márkába került, már a következő esztendőben csak 300 márka volt az ára s azóta az árcsökkenés a következő forradalomszerű arányokat öltötte:

		márka
1857-ben	1 kg. alumínium ára	240
1857—1886-ban	1	100
1886-ban	1	70
1890 kezdetén	1	27-60
1891	1	12
1896-ban	1	2-60
1900-ban	1	2
1905-ben	1	3-25—3-75
1910-ben	1	1-30—1-60
1911 szept.-ében	1 „ „	1-08

Az alumínium árának esését feltartóztatandó, a nemzetközi alumínium-szindikátus — mely 1908-ban feloszlott — újra megalakult. Franciaország, Svájc, Anglia és Kanada valamennyi termelője belépett ebbe a szindikátusba, mely, miként hírlik, legközelebb 70 fontról 80 fontra fogja emelni az alumínium árát.

Az alumínium felhasználását illetőleg, soká igen peszimistikusok voltak a nézetek, ma azonban tág tere nyílik e fém alkalmazásának. Így konyhaedényeket nagy mennyiségben készítenek alumíniumból, fontos az alumíniumpornak — az oxydálás megakadályozása céljából való alkalmazása (távíróhuzalok, kőolajbidonok), Franciaországban komolyan foglalkoznak az alumínium-váltópénz eszméjével, végre mind nagyobb mértékben terjed az alumíniumhuzalok és kábelek alkalmazása.

Szerb szénbányák. Szerbiában nemrégiben részvénytársaság alakult, amely Kravljódol, Toponica és Peljanica községekben, továbbá a pozarevacai kerületben szénterületeket vásárolt össze és azokat akarja kibányászni. A vállalat egyben építő- és fedéltégla és egyéb kerámiai cikk gyártására is beszeretne rendezkedni. A társaság részvénytőkéje 500.000 dénár; egy részvény értéke 100 dénár. A vállalat székhelye természetesen Belgrád.

A világ acéltermelése. Érdekes statisztika jelent meg most a világ acéltermeléséről, mely az adatok szerint óriási módon fejlődött, 1870-ben az egész földön mindössze 600.000 tonna acélt termeltek, amiből 250.000 tonna Angolországra, 170.000 Németországra, 100.000 Franciaországra, 39.000 az Egyesült-Államokra s 22.000 tonna Magyarország és Ausztriára esett. A következő évtizedben rendkívül

nagy volt a fölleodulás és a számadatok is egész másképp alakultak. 1880-ban már négy millió tonna acélt gyártottak; ebből Angliára 1,230.000, az Egyesült-Államokra 1,200.000, de Németországra csak 760.000 tonna acél esik. A következő évtizedben a világ acéltermelése megháromszorozódott s 12 millió tonna lett. A múlt század végén aztán több fontos találmánnyal tökéletesítették a gyártást s a haladás különösen az Egyesült-Államokban és Németországban mutatkozott: az Egyesült-Államokban tíz, Németországban hat és fél millió tonnára emelkedett az acéltermelés.

Az acéltröszt ellen. Washingtoni jelentés szerint az acéltröszt ügyvezetésének megvizsgálására kiküldött bizottság republikánus kisebbsége szintén előterjesztette jelentését, amelyben törvényhozási intézkedéseket követel a nagyipari szövethatóságok rendezésére és államközi iparügyi bizottság szervezésére. Ez a bizottság fel volna jogosítva az árak szabályozására és szükség esetén azok limitálására is. A jelentés követeli továbbá, hogy több mint 50 millió dollár tőkével bíró részvényvállalatok, ha az államközi kereskedelemben résztvesznek, csak külön engedély alapján működhetnek.

DEUTSCHER BERICHT.

INDUSTRIE UND VOLKSWIRTSCHAFT.

Die Erdgasquellen in Siebenbürgen. Der Vorstand der Bergbauabteilung im königlich ungarischen Finanzministerium Alexander v. Mály besuchte, begleitet von den Herren Baron S. Perényi, Obergespan des Komitates Marmaros, F. Picker, den Ober-

SZULTÁNFORRÁS

BŐR- ÉS DÚS LITHION TARTALMÚ
GYÓGYÍTÓ és ÜDÍTŐ ITAL.
KIVÁLÓ HÚGYHAJTÓ, HÚGYSAVOLDÓ
KUTKEZELŐSÉG: EPERJES.

Megrendelhető a Magyar Ásványvíz Forgalmi és Kiviteli R.-T.-nél
BUDAPEST. TELEFON 162-84

Földmérési mérnök kerestetik.

Földmérési és ezzel kapcsolatos térképészeti munkálatokban, valamint egyszerűbb épületek tervezésében járatos fiatal okleveles mérnök **azonnali belépésre** kerestetik állandó jellegű foglalkozáshoz. — Ajánlatok az eddigi esetleges gyakorlat, kor és fizetési igények megjelölésével a következő címre küldendők:

Magyar Kárpáti Petroleum R.-T. Máramarossziget.

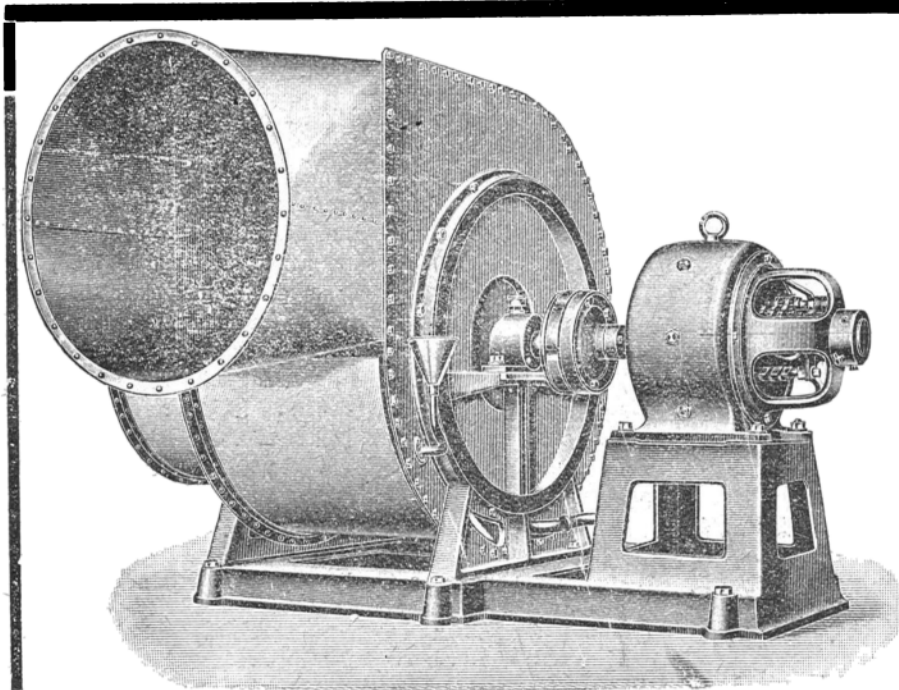

bergräten Professor Dr. Hugo Böckh, Bárdossy und Remenyik, und Obergeringieur Böhm, die Gasbohrungen Siebenbürgens. Die bisher abgeteufte Bohrungen haben erwiesen, dass das Siebenbürger Becken riesenhafte Gasmengen in sich birgt, und dass bei Kisármás, welches gemäss dem momentanen Stand der Arbeiten vorläufig der Hauptproduzent ist, die gasführende Zone auch der Breite nach von derartiger Ausdehnung ist, wie dies velleicht nirgends auf der Welt vorkommt. Gegenwärtig sind auf diesem Territorium fünf Bohrungen niedergestossen, die aus verhältnismässig geringer Teufe immense Quantitäten Erdgas erwiesen haben. Ausser diesen fünf in hohem Grade ergiebigen Bohrungen sind weitere zwölf angelegt, in denen die Arbeit jedoch erst in allernächster Zukunft aufgenommen wird. Herr v. Mály besichtigte ausser dem Sármaser Gebiete auch noch das von Sámsond, wo er und seine Begleitung von Herrn Müller, dem Direktor der Tiefbohrunternehmungsfirma Trauzl empfangen wurde. Die Besichtigung erstreckte sich auch auf die Gasgebiete von Magyar-sáros und Bázna. Die bereits in Arbeit befindlichen Bohrungen von Sámsond und Bázna, welche kaum einige Meter Teufe haben, sind bereits mit sehr bedeutenden Quantitäten fündig geworden. Hier sind die Gasausströmungen auf der Erdoberfläche so stark, dass die Kommission ihr Mittagbrot leicht hätte mit diesem natürlichen Heizstoff zubereiten können, wo immer ein Feuer angelegt worden wäre. Insolange die Arbeit in denjenigen Brunnen, mit deren Bohrung die Unternehmer betraut wurden, nicht rascher fortschreitet — und bei Unternehmern gehört verspätetes und saumseliges Arbeiten leider nicht zu den Seltenheiten —, ist und bleibt das Sármaser Gebiet mit seiner potenziellen, fast unerhörten Leistungskraft die Perle des Siebenbürger Gasbeckens. Die Gasbrunnen sind grossenteils abgesperrt. Wird eines der Ventile der Sperrvorrichtung geöffnet, entströmt ihm das Erdgas mit ohrenbetäubendem Geräusche. Die Bohrungen, deren Gasreichtum nicht oft genug erwähnt werden kann, verleihen ihrer Umgebung — vor einigen Jahren noch eine wüste Einöde — ein vollkommen amerikanisches Gepräge. Die Geologen und Bergleute haben ihre grosse Arbeit verrichtet. Jetzt hängt die Verwirklichung der Worte, die Ministerpräsident Ladislaus v. Lukács seinerzeit über die grosse Tragweite des Erdgases im Parlament ge-

sprochen, nur mehr von der Unternehmungslust und dem Entschlusse tatkräftiger Finanziers ab.

Besuch des englischen Königspaares bei der Firma George Cradock & Co., Ltd. in Wakefield. Den Drahtseilwerken George Cradock & Co., Ltd., vertreten für Ungarn durch Herrn Georg Geszti, Budapest, V., Markó-utca 3., wurde eine sehr hohe Auszeichnung zu Teil. Die königlichen Majestäten statteten der Fabrik bei vollem Betriebe einen Besuch ab und sprachen den Wunsch aus, die Herstellungsweise eines Drahtseiles kennen zu lernen. Unter Führung der Herren Georg und Percy Cradock machten die hohen Gäste einen Rundgang durch die Werke und beobachteten dann den Werdegang eines Drahtseiles aus dem Roheisen-Blocke heraus. Ganz besonderes Interesse brachte dieser Arbeit der König entgegen, der tags zu vor in das Bergwerk „Elsacar“ abgestiegen war und dort die Drahtseile als Förderseile in den Sächten im Betrieb gesehen hatte. Die Majestäten drückten den Fabriksherren über das Gesehene sowie über den glänzenden Empfang ihre vollste Zufriedenheit aus und geruhten aus der Hand des Herrn George Cradock als Erinnerung an den Besuch das in Silber ausgeführte und mit der englischen Königskrone gezielte Modell eines zusammengerollten Drahtseiles huldvollst entgegenzunehmen.

Von der ungarischen Eisenindustrie. [Aus Fachkreisen erhalten wir nachstehenden Bericht: Das in dem Eisenkonsum überall zu beobachtende starke Anschwellen zeigt sich auch in Ungarn. Die Eisenwerke sind sehr reichlich mit Arbeit versehen, und hat der Absatz der kartellierten ungarischen Werke gegenüber dem Vorjahre um zirka 15 Prozent zugenommen. Auch die Daten des königlich ungarischen statistischen Zentralamtes weisen auf die rege Tätigkeit in der Eisenindustrie hin, denn laut dieser wurden bis Ende Mai in Roheisen (zu Schmelzzwecken dienendes Alteisen inbegriffen) insgesamt 56.497 Tonnen gegen 34.699 in der gleichen Periode des Vorjahres nach Ungarn eingeführt, was eine Zunahme von mehr als 60 Prozent bedeutet. Ob aber dieser Konjunktur eine lange Dauer beschieden ist, lässt sich nicht vorhersagen. Tatsache ist, dass der Orderein-

Léghűtő és ventilációs berendezések

a legtökéletesebb rendszer szerint, hengerművek, üveghuták, fonódák stb. számára :: Német birodalmi és külföldi szabadalmak.

Gépházák, varrógép-, kerékpár- és automobil-gyárak lényező helyiségei, ásványolaj-raffinálók, zink és más kohászati üzemek izzasztókamarái számára.

A jelenkor, legjobb és leghatásosabb ventilációs berendezése.

Modern és hatásos portalanító berendezés.

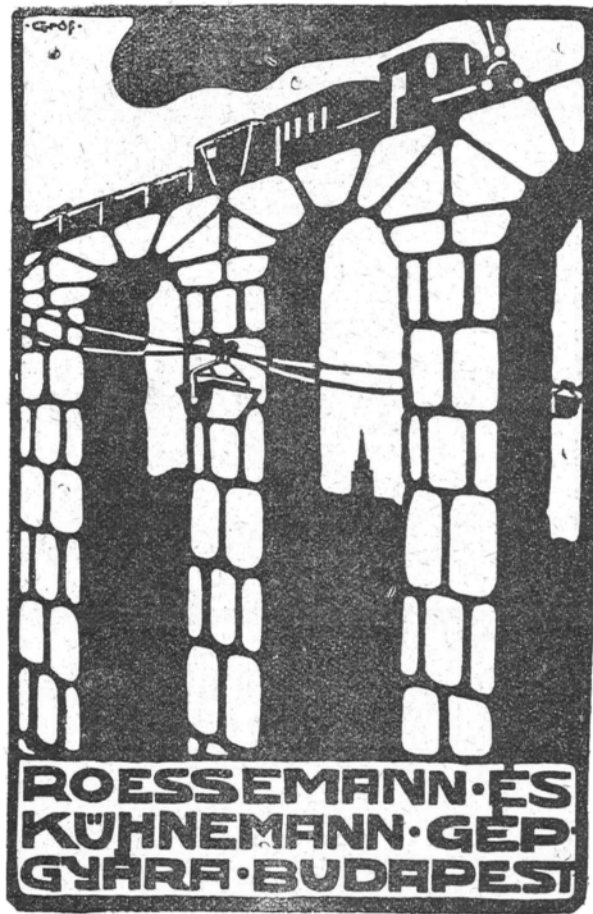
Az Oberschlesische Eisenbahn-Bedarfs-Actien-Gesellschaft Friedenhütte így nyilatkozik: „E hó 5-ről két szíves kérdés-küldésre b szöveggel tudatjuk, hogy mi az Öntől a finom-átdrog hengerlőmű számára szállított ventilációs- és hűsítőte eppel nagyon megvagyunk légedve, miután e telep egyszerű és jó. A: acélművek kezelősége.

Ventilációs berendezések modern, elsőrangú speciális gyára. ::

Maschinenfabrik OSCAR SIGHTIG & Co., KARLSRUHE (Baden)

lauf in den letzten Wochen eine nicht unwesentliche Abnahme der Eisennachfrage zeigt, insbesondere seitens der Privatkonsumenten und der Händler. Bauträger waren wenig gesucht, nur auf Waggonmaterial liefen recht zahlreiche Orders ein; das Geschäft in Stabeisen zu andern Zwecken verlief sehr ruhig. Die Konsumenten sind anscheinend darauf bedacht, ihren Bedarf so weit als möglich aufzuschieben, und auch die Händler enthalten sich grösserer Bestellungen. Wenn die Eisenwerke trotzdem vorläufig nicht einmal den Schein einer Verstimmung zur Schau tragen, so ist dies dem derzeit noch immer glänzenden Beschäftigungsstande zuzuschreiben, welcher ihnen auf Monate hinaus reichlich Arbeit sichert, um so mehr, als die Lastwagenbestellungen der Staatsbahnen sowie der stark angewachsene öffentliche Bedarf überhaupt ihnen neue Absatzmöglichkeiten erschliessen.

A szerkesztésért felelős: Dr. Bischitz Béla.

33.962/912. szám.

Pályázati hirdetmény.

A magyar kir. állami vasgyárak központi igazgatósága az ügykörébe tartozó gyárak részére, az 1913. évben szükségelt és megközelítő mennyiségben alább felsorolt tüzálló anyagok szállítására, czemmel nyilvános pályázatot hirdet.

Az anyagok a szállítónak legalább 4 héttel a szállítási határidő előtt megküldött megrendelési levelekben meghatározott mennyiségben az előirt szállítási határidők és módozatok pontos betartása mellett szállítandók.

Tételszám	Az anyag megnevezése	A fogyasztó gyár neve				
		M. kir. vas- és acélgyár Diósgyőr	M. kir. vas- gyári hiv. Z.-bréso	M. kir. vas- gyári hiv. Kudair	M. kir. vas- gyári hiv. V. hunyad	
		Szükségelt mennyiség mmáza				
1	Közönséges tüzálló agyag	25.000	fehér 1.200	600	—	—
2	I. rendü tüzálló agyag	8.000	fekete 4.200	—	1.000	—
3	Caolinföld (sovány és kövér	8.000	—	—	—	—
4	Kátránnyal kevert dolomit	500	—	—	—	—
5	I. rendü kovakő	12.000	—	—	—	—
6	I. „ chamotte (drbos)	4.000	—	—	—	—
7	Teljesen kiégetett magnetit	22.000	—	—	—	—
8	Magnetit téglá	100.000 drb	6.000	—	—	—
9	„ liszt	—	4.300	—	—	—
10	Lynastéglá (32-33 Segers)	160.000 drb	600	—	—	—
11	„ normális és ékalaku	—	—	—	—	—
12	Sajtolt Ia. chamotte regeneratortéglá 320×160×80 és 320×100×100 m/m méretü	—	8.000	1.200	—	—
13	I. minős. chamottetégla (34/35 Segers) 250×125×80	38.000 drb	3.000	—	—	—
14	I. minős. chamottetégla (34/35 Segers) 240×100×100	16.000 drb	—	—	—	—
15	I. minős. chamottetégla (32/35 Segers) 300×150×80	4.000 drb	—	—	—	—
16	I. minős. chamottetégla (cca 35 Segers) üstfalazáshoz	40.000 drb	—	—	—	—
17	Chamottetégla (30/31 Segers) lágyítópesthez 270×125×80	600 q	—	—	—	—
18	Chamottetégla kazánok tüztereihez 230×115×70	12.000 drb	—	—	—	—
19	Vasöntödei kupoló téglá (34/35 Segers)	400 q	—	—	—	—
20	Vasöntödei kupoló téglá (31/32 Segers)	200 q	—	—	—	—
21	Agyagtéglá (28/29 Segers)	5.000 drb	—	—	—	—
22	Tölcsértéglá sajtolt horgonnyal	—	4.000	—	—	—
23	Dugórúd csőtéglá sajtolt horgonnyal	—	1.200	—	—	—
24	Folypát	—	300	—	—	—

A megrendelési levelekben előirt szállítási határidők be nem tartása esetén minden heti késedelemért a be nem szállított mennyiség értékének 0.5 százaléka (egy fél százaléka) a vonatkozó számlaösszegeből birsággépen levonatik. Négy heti késedelem esetén ezenfelül a megrendelő gyárnak jogában áll az esedékes mennyiséget a szállító terhére bárhol és bármily áron beszerezni.

Az anyagok szállítására nézve a fennálló általános szállítási feltételek határozmányai — melyek a pályázó cégnek díjtalanul átengedtetnek — a minőségre nézve pedig a következők köttetnek ki:

1. A közönséges tüzálló anyagnak lehetőleg nagy kötőképeséggel kell bírnia, minden más idegen anyagtól mentnek s lehetőleg száraznak kell lennie. Ezenkívül a 26. sz. Seger-féle kupnak a megfelelő hőmérséknél égetve, az olvadásnak nyomát sem szabad mutatnia.

Ha ezen anyag nem szállítható oly szárazon, hogy azt azonnal örölni lehessen, akkor kitüntetendő a maximális viztartalom, melylyel a tüzálló anyag szállítható.

2. Az I. rendü tüzálló anyag teljesen száraz s örlésre alkalmas állapotban szállítandó. Kötőképesége nagy és timföld (Al₂O₃), tartalma legalább 38 százalék legyen, továbbá a 33. sz. Seger-féle kupnak, a megfelelő hőmérséknél égetve, az olvadásnak nyomát sem szabad mutatnia.

3. A caolinföldnek lehetőleg száraznak és idegen testektől mentnek kell lennie. Ha nem szállítható teljesen szá-

állapotban, akkor a víztartalom közlendő.

4. A teljesen kiégetett magnésit legfeljebb 3 százalék SiO_2 , 8 százalék $(\text{Fe}_2\text{O}_3 + \text{Al}_2\text{O}_3)$, 2 százalék CaO és legalább 86 százalék MgO -t tartalmazzon.

5. A kovakő legalább tojásnagyságu és ennél nagyobb darabokban s földrészekből, valamint olvadást előidézhető csillám és vasrészekből menten szállítandó. Kovasav (SiO_2) tartalma legalább 99.5 százalék legyen.

Fenti anyagok — a kovakő kivételével — fedett kocsikban szállítandók. Minőségileg meg nem felelő anyagok az átvételből kizáratnak s a vett értesítéstől számított 14 napon belül kifogástalan anyagokkal pótlandók.

A minőség megállapításánál kizárólag a fogyasztó vegyelemzése mérendő.

A fizetés a havonként beszállított mennyiségek után kiállított s közvetlen a megrendelő gyárhoz beküldendő szabályszerűen bélyegzett számlák s nyugták alapján, mindenkor a szállítást követő hó folyamán központi pénztárunknál (Kőbányai-ut 21.) — kivételes esetekben a megrendelő gyár pénztáránál — készpénzben történik, mely alkalommal a számlaérték 2 százaléka pénztári engedmény címen, 1 százalék, vagyis minden 1000 (ezer) korona után 1 (egy) korona pedig a gyárak külön segélyalapja javára le fog vonatni.

A fentiek figyelembe vételével szerkesztendő s ilyenkor 1 korona okmánybélyeggel ellátandó ajánlat lepecsételt s „Ajánlott tüzálló anyagok szállítására 33 962. számhoz” külcimmal ellátott borítékban, bérmentve legkésőbb folyó évi augusztus hó 29-én déli 12 óráig alulírott központi igazgatóságához (Kőbányai-ut 21. sz.) benyújtandó, ahol az ajánlatok aznap déli 12 órakor nyilvánosan fognak felbontatni.

Az ajánlott anyagmerekből 5—5 kg. mintaképen, bérmentve legkésőbb folyó évi augusztus hó 29-ig beküldendő és pedig közvetlenül azon gyárba, mely részére az illető anyagok ajánlatnak. Ha tehát egy és ugyanazon több gyár részére ajánlatik, úgy minden egyes gyár részére külön-külön minta küldendő. Minden egyes mintadarabon feltüntetendő az ajánlattevő cég neve és az anyag megnevezése. Később érkező, vagy cég és megnevezés nélküli mintákat nem veszünk figyelembe.

Bánatpénz gyanánt az ajánlott anyag értékének 5 százaléka (öt) százaléka készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban az állami vasgyárak központi pénztáránál (Kőbányai-ut 21. sz.) legkésőbb folyó évi augusztus hó 28-ig a hivatalos pénztári órák alatt (d. e. 9—11-ig) teendő, mely bánatpénz a szállítás elnyerése esetén, az erre vonatkozó értesítés vétele után legkésőbb 8 nap alatt, 10 százalékos biztosítékra lesz kiegészítendő.

A letéti jegy az ajánlathoz nem csatolandó.

Az egységárak 100 kg.-ként helyt feladó állomás ezenkívül az anyagnak bérmentve a diósgyőri vasgyár zólyombrezói, vajdahunyadi, illetve kudsiri vasúti másra való szállítása mellett is megadandók.

Az ajánlattevő ajánlatával annak elnyeréséig kötelezettségben marad s a részére kiutalt megrendeléseket ajánlott árak mellett köteles elfogadni.

Ezen feltételektől eltérő, a fent kitűzött határidőre be nem érkezett, táviratilag tett, továbbá oly ajánlatok, melyeknél lényeges részükben vakarások, vagy javítások észlelhetők s végül, melyekre nézve a bánatpénz az előírt határidőre le nem tételt, vagy a minta idejére be nem érkezett, figyelembe nem vétetnek.

Alulírott központi igazgatóság fentartja magának a jogot, hogy a benyújtott ajánlatok között, tekintet nélkül az ajánlott árakra, szabadon választhasson, továbbá, hogy az ajánlattevőt tetszésszerűen részmenyiség szállításával is megbizhassa, melynek szállítását az ajánlattevő cég az ajánlott árak és feltételek mellett elfogadni köteles, hacsak

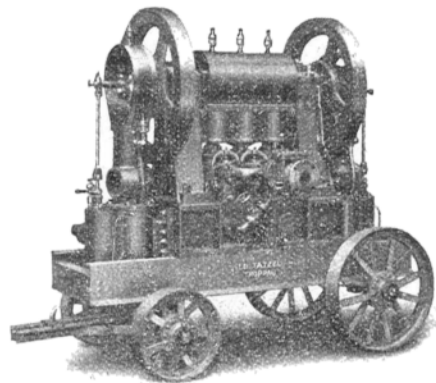
ajánlatában ennek ellenkezőjét világosan ki nem kötötte s végül, hogy a cél elérésére belátása és tetszése szerint bármely más intézkedéseket is teheszen.

Budapest, 1912 augusztus hó 4-én.

M. kir. állami vasgyárak
központi igazgatósága.

B/1198/888/32.

ED. TATZEL, Troppau.

Dugattyús-, kör- és forgattyús-
dugattyús

szivattyúk

minden célra.

Magasnyomású fuvók.

(203/789/7/11)

Mérs keltáru menettérti jegyek kiadása
a Szent-István napi ünnep alkalmából.

A Szent-István ünnepnap alkalmából a m. kir. államvasutak igazgatóságától vett értesítés szerint a nevezett vasút, valamint a Kassa—oderbergi vasút magyar vonalainak összes állomásairól — az üzemünkben álló helyi érdekű vasutak állomásainak helyi érdekű vasutak állomásainak és az 1—20 kilométeres rövid távolsági forgalmak kizárásával — mind a három kocsiosztályra nézve Budapestre mintegy 30%-kal mérsékelt áron menettérti jegyek adatnak ki.

Ezen menettérti jegyek folyó évi augusztus 18—20. napjain az utóbbi napon azonban legkésőbb délelőtt 9 óráig Budapestre érkező valamennyi személyszállító vonathoz (expresszvonatok kivételével) fognak kiadatni.

E menettérti jegyek 5 napig érvényesek oly módon, hogy a kiadás napját első napnak számítva érvényességük az 5 napon éjfélkor lejár. Megjegyeztetik azonban, hogy a visszatérés legkorábban folyó évi augusztus hó 20-án délután történhetik; korábbi visszatérés esetén a jegyek érvénytelenek.

Az utazás megszakisításának sem menet, sem jövetkor nincs helye.

Gyermekek számára külön kedvezmény nem engedélyeztetik.

Budapest, 1912. évi augusztus hó 7-én.

Az igazgatóság.

(Utányomás nem díjazatik.)

A magyar királyi államvasutak nyári menetrendje.

A vonatok indulása Budapestről.

Érvényes 1912. május hó 1-től.

A vonatok érkezése Budapestre.

Table with 4 main columns: A keleti pályaudvarról, A keleti pályaudvarra, A nyugati pályaudvarról, A nyugati pályaudvarra. Each column contains train numbers, times, and destinations.

D e l u t á n

Table with 4 main columns: A keleti pályaudvarról, A keleti pályaudvarra, A nyugati pályaudvarról, A nyugati pályaudvarra. This section contains detailed train schedules for the afternoon period.

Summary table for Budapest-Józsefvárosról and Buda-Császárf. kitérőről, listing train numbers and destinations.